

7. Оршанський Л. Етнодизайн як інноваційний художньо-естетичний компонент технологічної освіти // Молодь і ринок. – 2011. - №1. – С.38-41.
8. Руденченко А. А. Методологічні основи навчання етнодизайну у вищих мистецьких закладах / А. А. Руденченко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. - Чернігів : ЧНПУ, 2013. - Вип.110. - С. 278-282.
9. Сиваш І.О. Теоретико-методологічні підходи до розуміння етнодизайну на сучасному етапі культури творчості // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2016. - № 2. – С. 105-109.
10. Фалько В.П. Формирование художественно-проектной компетенции педагога профессионального обучения в области дизайна. / Вера Павловна Фалько/ Автореф.дис канд. пед. наук. 13.00.08. Теория и методика профессионального образования, Российский государственный профессионально-педагогический университет, Екатеринбург, 2009. – 27с.
11. Філософія освіти: Навчальний посібник / За заг. ред. В. Андрущенко, І. Передборської. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 329 с.

Вячеслав Волоський
(Полтава, Україна)

ЕТНОДИЗАЙН-ОСВІТА У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства, освіти і виробництва, технологічна освіта покликана формувати особистість, яка володіє конкретними професійно-педагогічними компетенціями й, водночас, вихованої на загальнолюдських і національних культурних традиціях, особистість творчу, активну, мислячу, яка постійно самовдосконалюється. З іншого боку, зростання конкуренції на світовому ринку товарів і послуг висуває нові, більш жорсткі вимоги до виробленої продукції, яка має бути не лише бездоганною за якістю, а й гідно репрезентувати національну самобутність країни-виробника. Тому дизайн, більшою мірою етнодизайн, розглядається як важлива складова змісту технологічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні проблеми дизайн-освіти є предметом різнобічного дослідження науковців. Зокрема, питання основ теорії, історії та методології дизайну досліджували Є. Антонович, О. Бондар, Д. Лебедев, В. Прусак, В. Тищенко, В. Трофімчук та ін. Основи дизайн-освіти розробляли В. Вдовченко, С. Кожуховська, Є. Клімов, О. Куликов, Н. Конишева, В. Наумов, В. Пузанов, В. Розін, В. Сидоренко, Є. Ткаченко та ін. Наукові основи проектної діяльності, синтезу технічних і художніх знань відображено у працях О. Коберника, Л. Оршанського, І. Савенка, В. Сидоренка, В. Титаренко, С. Ткачука, А. Цини, С. Ящука та інших.

Сьогодні дизайн проник у всі сфери життєдіяльності людини. Він став феноменом художньої культури ХХ століття. Зародившись на рубежі століть на хвилі промислової і науково-технічної революції, стрімко розвиваючись, перетворився на один з впливових видів проектно-художньої діяльності. Дизайн, як вид проектно-художньої діяльності, прагне до створення комфортного для людини середовища на основі спеціальних наукових досліджень, оптимальних умов життєдіяльності людини, її потреб, умов взаємодії з сучасною технікою [3].

Мета статті. Метою даної статті є поточення поняття «етнодизайн» та вивчення можливостей його використання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи галузь дизайну, потрібно визначитися із сутністю цього поняття. Відзначимо, що існує декілька його тлумачень

тому, що завдання і сфери його призначення є різноплановими. З одного боку: “дизайн” (англ. design) – задум, план, намір, творчий задум, проект, креслення, розрахунок, конструкція, ескіз, малюнок, композиція, витвір мистецтва. Це тлумачення вказує на спорідненість дизайну як явища з художньо-проектною діяльністю. В іншому визначені “дизайн” – це творчий метод, процес і результат художньо-технічного проектування промислових виробів, що задовольняють утилітарні та естетичні потреби людини. Разом з тим, “дизайн” визначається як комплексна науково-практична діяльність щодо формування гармонійного, естетично повноцінного середовища життєдіяльності людини і розроблення об’єктів матеріальної культури [2].

Тименко В. дає таке визначення поняття «дизайн» – це творчий метод, процес і результат художньо-технічного проектування промислових виробів, їхніх комплексів і систем, орієнтований на досягнення найповнішої відповідності створюваних об’єктів і середовища загалом і потреб людини, як утилітарних так і естетичних [9].

“Етно” вживається майже в усіх випадках, коли йдеться про народне, національне (напр., етнографія, етнолінгвістика, етнопсихологія та ін.). Етнодизайн виступає важливим й ефективним засобом самовираження та самоідентифікації сучасної етнокультури в матеріальному світі людини. Зазначимо, що етнодизайн, як важлива та невід’ємна складова дизайну, ґрунтується на традиціях народного мистецтва і сучасних технологіях дизайну, тому інтегрує художню, інженерну і гуманітарну складові дизайн-діяльності [6].

Науково-педагогічна література містить не достатньо матеріалу як з питань формування у майбутніх учителів трудового навчання фахової компетентності в галузі етнодизайну, так і залучення школярів до творчої етнодизайнерської діяльності у процесі трудового навчання. І це при тому, що етнічно спрямована педагогічна теорія і практика навчання та виховання школярів якнайповніше знайшла відображення саме в народній системі трудового навчання і виховання підростаючого покоління. Саме трудове навчання передбачає передачу учням морально-трудового й естетичного досвіду попередніх поколінь завдяки сукупності вербальних засобів, шляхом наставництва і наслідування, за допомогою яскравих образів, комплексом ігрових дій, залученням школярів до безпосередніх художньо-трудова дій в галузі декоративно-ужиткового мистецтва й етнодизайну [1].

У своїй роботі Курач М. вказує, що основою вивчення трудового навчання в сучасній школі є проектно-технологічна діяльність учнів. Категорія «етнодизайн» розглядається як проектна діяльність зі створення сучасних форм матеріального середовища з використанням традиційних елементів культури певного етносу. Етнічний дизайн відповідає змістовим та естетичним характеристикам конкретної етнокультури, використовує національний колорит, характерний для традицій того чи іншого етносу.

Етнодизайнерський компонент як елемент творчий у змісті трудової підготовки пробуджує креативність, почуття змагальності, бажання творити і досягати результату. Все це разом є важливим чинником формування художньо-естетичного смаку та творчих якостей школярів. Етнодизайнерська діяльність – це творча інноваційна діяльність, результатом якої є художній проект, у процесі реалізації якого переосмислюються елементи етнічної культури і продукуються вже в новій стилізованій формі сучасних виробів, які мають практичну і художню цінність й водночас зберігають образність національної культури [4].

Етнодизайн – це трансформація елементів національної культури, зокрема декоративно-ужиткового мистецтва (форм, орнаментів, колористики, традиційних технік тощо) в сучасні промислові вироби [7]. Матеріальна спадщина відображена у народних творах декоративно-ужиткового мистецтва, збережена в національних, районних, міських і сільських музеях для наступних поколінь, є взірцем багатой духовності народу, вираженої у вишуканості орнаментів, різноманітності технік

художньої обробки матеріалів, декоративності оздоблення, барвистості фарб, чистоти форм. Отже, дизайн поступово формувався шляхом об'єднання ремісничої художньо-прикладної творчості та промислового виробництва. Протягом сторіч у різних народів вироблялися доцільні конструктивні форми окремих предметів, яким притаманна була художня досконалість. На думку Л. Оршанського історично і "генетично" відбувалося перетворення декоративно-ужиткового мистецтва у дизайн, тому й далі вони використовують різні сторони один одного [6]. Обґрунтовуючи положення органічної єдності декоративно-ужиткового мистецтва й сучасного дизайну, Ю. Легенький зазначає, що як та чи інша національна культура розбудовує свій досвід конструюванням світобудови в образі, ідеалі, так вона й структурує предметну діяльність дизайну в контексті його практики й культуротворення взагалі [5].

Для ефективної реалізації технологічної освіти, зокрема дизайн-освіти учнів, необхідний висококваліфікований фахівець – учитель трудового навчання, що вільно володіє знаннями та має професійно значущі якості, творчі здібності, здатний до постійного професійного росту, соціальної та професійної мобільності. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання має інтеграційну основу, що включає спеціальну і професійну підготовку.

На думку Титаренко В., одним із основних завдань дизайн-освіти є впровадження у навчальний процес програмно-цільового методу проектування, що полягає у розробці дизайн-програм, які відображають різноманітні аспекти проектування, виробництва та використання виробів [10].

Технологічна підготовка характеризується оволодінням знаннями, трансформованими до рівня вмінь і навичок з розробки технологічних процесів виготовлення виробів, здійснюваним за єдиним алгоритмом технологічного проектування: вибір заготовки і спосіб її отримання; розробка операційної технології виготовлення деталі. Творчо-конструкторська підготовка полягає у набутті навичок проектування і конструювання об'єктів виробництва, розрахунок показників, що забезпечать його функціонування і довговічність у визначених умовах експлуатації, на основі знання технології виготовлення об'єкта. На сучасному етапі розвитку освітньої галузі «Технологія» дуже розповсюдженою та популярною стає концепція дизайнерської освіти особистості, що за змістом входить до складу зазначеної освітньої галузі. Основним завданням дизайнерської освіти є розвиток творчих проектних здібностей, формування освітньої орієнтації з практичної готовності до проектно-технологічної діяльності, виховання загальної трудової культури особистості [3].

Як зазначає І. Савенко: «дизайн, визначений сучасним культурним розвитком, є методом побудови світу. У зв'язку з цим виникло трактування сучасної цивілізації як епохи проектної культури, орієнтованої на динамічні зміни способу життя, середовища, прогрес у всіх сферах життєдіяльності. Відповідно проектна культура тісно пов'язана з проектною діяльністю і має за мету створення штучного предметного середовища людини. При цьому проектність є такою ознакою людини, яка проникає у всі сфери її життя. Проектування пронизує професійну діяльність фахівців різних галузей, зокрема, ціннісною характеристикою професійної освіти майбутніх учителів трудового навчання, що сприяє розвитку в них певного типу і культури мислення» [8].

До найважливіших компонентів підготовки майбутнього педагогічного фахівця належить зміст освіти: цілеспрямований педагогічний процес системи наукових знань, умінь і навичок, оволодіння якими передбачає різнобічний розвиток особистості. Тлумачення змісту освіти як відображення елементів соціального досвіду людства є результатом тривалого розвитку теорії навчання, адже визначальним для змісту освіти, зокрема технологічної, в усі періоди розвитку суспільства був прогрес виробництва.

Формування змісту технологічної освіти передбачає створення таких умов, які би давали можливість майбутнім фахівцям самостійно обирати з великого обсягу інформації і відповідних сфер професійної діяльності той напрямок, що найбільше

відповідає індивідуальним інтересам та запитам. Звідси виникає потреба у визначенні базового ядра знань, умінь та навичок, якими повинен володіти майбутній учитель трудового навчання.

Етнодизайн у змісті технологічної освіти може стати тією складовою, що гарантуватиме культурний розвиток особистості і забезпечуватиме загальну естетизацію і гуманізацію суспільства. Навчально-трудова діяльність школяра на засадах етнодизайну передбачає наявність у нього здатності сприйняття картини світу на засадах національної (поліетнічної) культури, вміння творчо мислити, пропонувати нові ідеї, використовувати нестандартні рішення, що робитиме досконалою його майбутню професійну діяльність. Для цього педагог, вчитель трудового навчання також повинен володіти широким колом професійних компетенцій, бути митцем, майстром-наставником, дослідником, творчою особистістю. Саме від особистості педагога залежить, чи розкриється творчий потенціал учнів, яким буде рівень їх професійної підготовки, чи стануть вони особистостями, гідними громадянами своєї держави.

Висновки. Таким чином, впровадження етнодизайну в освітню практику як загальноосвітньої так і вищої школи набуло важливої необхідності. Це проблема не лише шкільної, професійно-технічної чи вищої освіти, це проблема вітчизняної освіти загалом і суспільства в цілому. Вона потребує теоретичного осмислення і практичного розв'язання. Етнодизайн як засіб формування проектної художньо-естетичної культури, національної самосвідомості підростаючого покоління, повинен стати частиною його професійної підготовки. Впровадження етнодизайну в процес трудової підготовки школярів як інтегрованого компонента (художнього, технічного, національного), створює можливості аби вивести останню на якісно новий, сучасний рівень освіти. Саме етнодизайн у змісті трудового навчання та етнодизайнерська діяльність учнів, як засіб їх творчого художнього розвитку, розширить межі їх художньо-естетичної, проектної, дослідницької, а в майбутньому – професійної компетентності в будь-якій галузі народного господарства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гевко О. *Суть та особливості національно-патріотичного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва* / Оксана Гевко // *Рідна школа*. – 2003. – № 5. – С. 25–26.
2. *Дизайн* : [Електронний ресурс] // Вікіпедія – вільна енциклопедія. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Дизайн>.
3. *Дизайн-освіта : профільне навчання старшокласників : проєкт, календар. плани і не тільки : [антологія / упоряд. : М. Голубенко, В. Вдовченко, В. Тищенко]*. – К. : Вид. дім "Шкіл. світ" : Вид. Л. Галицина, 2006. – 128 с.
4. Курач М. С. *Використання етнодизайну в процесі трудової підготовки молоді* / М. С. Курач // *Науковий вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка. Серія : Педагогіка*. – 2013. – Вип. 1. – С. 51–55. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkgpht_2013_1_10
5. Легенький Ю. *Культурологічна модель дизайну* / Юрій Легенький // *Технічна естетика і дизайн: наук.-техн. зб. / Укр. асоц. прикладної геометрії*. – К., 2001. – Вип. 1. – С. 9–28.
6. Оршанський Л. *Декоративно-ужиткове мистецтво та етнодизайн – традиції і сучасність у художньо-трудої підготовці майбутніх учителів трудового навчання* / Л. В. Оршанський // *Инновационные образовательные технологи*. – 2000. – № 1. – С. 77–82.
7. Прусак В. *Сучасна дизайнерська освіта : досвід, проблеми* / В. Прусак // *Діалог культур : Україна у світовому контексті. Художня освіта : зб. наук. пр. / [ред. кол. : І. А. Зязюн (голов. ред.), С. О. Черепанова (упоряд. і відп. ред.), Н. Г. Ничкало, О. П. Рудницька та ін.]*. – Львів, 2000. – Вип. 5. – С. 354–364.
8. Савенко І. В. *Теоретичне обґрунтування змісту підготовки вчителів трудового навчання до викладання основ дизайну* / І. В. Савенко. //

Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2016. – №2. – С. 121–125.

9. Тименко В. П. Педагогічний дизайн у вищих професійних навчальних закладах технічного профілю / В. П. Тименко // Дизайн-освіта майбутніх фахівців на сучасному етапі освітньої практики : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., (18–19 берез. 2015 р., м. Полтава) / уклад. Є. В. Кулик, І. В. Савенко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, каф. основ виробництва та дизайну. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – 220 с. – Режим доступу : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/5210>.
10. Титаренко В. П. Розвиток дизайн-освіти у вищих навчальних закладах України / В. П. Титаренко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2016. – № 1. – С. 287–290.

УДК 7. 012

Володимир Сьомкін
(Київ, Україна)

ЕТНОДИЗАЙН ЯК ВАЖЛИВА ЛАНКА ПАРАДИГМИ СУЧАСНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТИ ЩОДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Подальші авторські дослідження напрямів дизайн-діяльності дозволили визначити і обґрунтувати основні напрями дизайн-діяльності, які можуть процесуально і змістовно скласти основу сучасної парадигми технології освіти в галузі дизайну.

Практичне усвідомлення щодо ролі і місця дизайну в розробці багатьох суспільнозначущих проблем свідчить про актуальність подальшої системної роботи з розробки і всебічних досліджень всього кола проблем у контексті суттєвого розширення уявлень про дизайн-діяльність і, зокрема, в сфері проектування і освіти у цій галузі з урахуванням спеціалізацій.

Останні дослідження та публікації з цих питань свідчать, що, зокрема етнодизайн ще недостатньо актуалізувався як системоутворююча і культуроутворююча категорії майбутньої новітньої парадигми технології освіти, що вже запропонована автором.

Саме цій проблемі етнодизайну присвячується це авторське дослідження і робота.

Мета цієї роботи. *Актуалізувати етнодизайн як суттєву складову парадигми сучасної технології освіти в контексті спеціальності «Дизайн» і відповідних спеціалізацій.*

Методи. *В якості методів дослідження використані: систематизація, аналіз наукових і проектних рішень, класифікація.*

Результати. *Окреслені і актуалізовані новітні напрями дизайн-діяльності і, зокрема, етнодизайн як системо- і культуроутворююча категорії і важлива ланка парадигми сучасної технології освіти щодо формування спеціальності і спеціалізацій в галузі дизайну.*

Висновки. *Представлені результати актуалізують етнодизайн як важливу ланку в педагогічній системі освіти в галузі дизайну, доповнюють і якісно довершують новітню парадигму технології освіти зі спеціальності «Дизайн».*

Ключові слова: *дизайн, парадигма, освіта, етнодизайн.*

Formulation of the problem in general. Further research directions copyright design - activities allowed to determine and justify the main directions of design - activities, which can procedurally and substantially form the basis of the modern paradigm of technology education in design.